

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 17/2013-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 16. januára 2013 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. O., B., zastúpeného advokátom JUDr. T. R., B., vo veci namietaného porušenia čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 16 Co 141/2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. O. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. decembra 2012 doručená sťažnosť Ing. J. O., B. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Krajským súdom v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 16 Co 141/2012. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 10. decembra 2012.

Zo sťažnosti vyplýva, že žalobou z 21. marca 2011 sa sťažovateľ domáhal náhrady škody voči žalovanej Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“), a to vo výške 41 502 € na tom základe, že uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 3 Er 1773/2007 z 28. júna 2010 bolo vyhovené námietkam sťažovateľa ako povinného v exekučnom konaní. Následne uznesením krajského súdu sp. zn. 2 CoE 47/2010 z 19. januára 2011 bolo uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica potvrdené. Uvedené uznesenia vychádzali z právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vysloveného v rámci dovolacieho konania v uznesení sp. zn. 5 M Cdo 21/2008 z 10. februára 2010, ktorým bolo zrušené skoršie uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 3 Er 1773/2007 zo 4. februára 2008 o zamietnutí námietok sťažovateľa proti exekúcii. Tým, že pôvodne boli námietky sťažovateľa proti exekúcii zamietnuté, došlo k predčasnému a nezákonnému výkonu exekúcie na majetok sťažovateľa, a to v celkovej výške 41 502 €.

Rozsudkom Okresného súdu Veľký Krtíš (ďalej len „okresný súd“) č. k. 3 C 212/2011-103 z 28. februára 2012 bola žaloba sťažovateľa zamietnutá v celom rozsahu. Okresný súd konštatoval, že nebola daná príčinná súvislosť medzi škodou a nezákonným rozhodnutím exekučného súdu. Okrem toho dospel aj k záveru, že sťažovateľ mal najskôr podať žalobu proti oprávnenej o vrátenie vymožených peňazí a len potom by prichádzala do úvahy žaloba voči žalovanej o náhradu škody. Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 16 Co 141/2012 z 8. novembra 2012 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Aj podľa krajského súdu bolo potrebné najprv vymáhať bezdôvodné obohatenie, a len keby to nebolo možné, potom by prichádzal do úvahy nárok na náhradu škody voči žalovanej.

Podľa názoru sťažovateľa úvahy všeobecných súdov sú neakceptovateľné. Tieto nevenovali dostatok pozornosti riadnej analýze právnych vzťahov medzi účastníkmi konania a len preberali právne vety z judikátov najvyššieho súdu, Najvyššieho súdu Českej republiky a ústavného súdu, ktoré však riešili úplne inú právnu situáciu. V danom prípade totiž nedošlo k dobrovoľnému plneniu zo strany sťažovateľa voči oprávnenej na základe neskôr zrušeného, pre sťažovateľa záväzného právoplatného rozhodnutia, ale štát

prostredníctvom súdneho exekútora priamo vymohol v rámci exekučného konania konkrétnu sumu. Pritom ani jedno z rozhodnutí, na ktoré všeobecné súdy poukazujú, nerieši obdobnú skutkovú a právnu situáciu. Všeobecné súdy nespochybnili existenciu nezákonného rozhodnutia, ktoré bolo neskôr najvyšším súdom zrušené, a rovnako ani skutočnosť, že sťažovateľ nárok vopred prerokoval so žalovanou. Naproti tomu neboli vraj splnené zvyšné dve podmienky zodpovednosti žalovanej za škodu (existencia škody, a tým aj príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a vznikom škody). Existencia škody sa nepovažovala za preukázanú, pretože nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánom štátu môže byť v občianskom súdnom konaní úspešne uplatnený až vtedy, ak žalobca nemohol dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky z titulu bezdôvodného obohatenia. Platí vraj, že škoda vzniká až okamihom, keď sa právo veriteľa na plnenie voči dlžníkovi stalo fakticky nevymáhateľným. Takýto názor považuje sťažovateľ za ústavne neutržateľný. Ak má byť skutočne štát považovaný za materiálny právny štát, potom musí niesť objektívnu zodpovednosť za konanie svojich orgánov, ktoré priamo zasiahli do základných práv jednotlivca, pričom štát sa zodpovednosti za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci nemôže zbaviť. Posudzovanie splnenia jednotlivých podmienok vzniku zodpovednosti štátu za škodu musí vychádzať zo zmyslu a účelu zákona. Skutočná škoda spočíva v zmenšení existujúceho majetku poškodeného a jej vznik splýva s okamihom, keď sa majetok poškodeného reálne zmenšil (v danom prípade teda s okamihom, keď boli peňažné prostriedky súdnym exekútorom zexekvované). Nie je teda možné súhlasiť s tým, že škoda vzniká až okamihom, keď sa právo veriteľa na plnenie voči dlžníkovi stalo fakticky nevymáhateľným, a to s poukazom na skutočnosť, že *„navrhovateľ voči oprávnenému z exekúcie právo fakticky nepreukázal, že by podal bezúspešne návrh na vydanie bezdôvodného obohatenia“*. Ustanovenia upravujúce občianskoprávnu zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie majú totiž len subsidiárny charakter. Záver o subsidiárnom charaktere nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, podľa ktorého *„nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je možné uplatniť len v tom prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z titulu nároku na náhradu škody“*, bol formulovaný v stanovisku občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 37/78 z 21. decembra 1998. Vo všeobecnosti sa dá teda uviesť, že plnenie na základe bezdôvodného obohatenia možno požadovať len vtedy, ak nemožno požadovať plnenie

z iného titulu (2 Cdo 48/2010, 2 Cdo 155/2011, 1 Cdo 123/2009). Na uvedenú judikatúru však všeobecné sudy neprihliadli.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 16 Co 141/2012 s tým, aby bolo uznesenie z 8. novembra 2012 zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 323,50 €.

II.

Z rozsudku krajského súdu sp. zn. 16 Co 141/2012 z 8. novembra 2012 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 3 C 212/2011-103 z 28. februára 2012.

Podľa názoru krajského súdu pokiaľ ide o posúdenie súbehu a konkurencie nárokov z titulu bezdôvodného obohatenia náhrady škody, treba poukázať na uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 361/09-24 z 26. novembra 2009, podľa ktorého pokiaľ má účastník pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia, škoda mu ešte nevznikla, a preto nemôže byť daná zodpovednosť štátu za škodu. Nárok na náhradu škody od štátu by mohol úspešne uplatniť iba vtedy, ak by preukázal, že sa bezúspešne domáhal vydania bezdôvodného obohatenia. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy, a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnou úpravou bezdôvodného obohatenia. Kým navrhovateľ mal pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal, resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia, nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu, a to existencia samotnej škody (4 Cz 110/84, 4 Cdo 199/2005). Krajský súd poukazuje i na uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28 Cdo 3533/2011, v ktorom sa konštatuje, že nárok na náhradu škody môže byť voči štátu úspešne uplatnený len vtedy, ak by poškodený nedosiahol uspokojenie svojej pohľadávky voči tomu, kto by k nemu bol inak povinný. K námietke sťažovateľa, že v danom prípade ide o odlišnú právnu situáciu, treba uviesť, že exekučné konanie je

osobitným typom občianskeho súdneho konania, ktorého cieľom je štátom vynútené dosiahnutie plnenia, na ktoré je dlžník zaviazaný voči veriteľovi príslušným exekučným titulom a ktoré dlžník nie je ochotný plniť dobrovoľne. K vzniku povinnosti dlžníka voči veriteľovi nedochádza na základe nesprávneho úradného postupu súdneho exekútora, ako na to poukazuje sťažovateľ, ale vyplýva zo samotného právneho vzťahu medzi dlžníkom a veriteľom, z ktorého záväzok vzniká. Pre posúdenie skutočnosti, či došlo k splneniu záväzku, na ktorý nebol daný právny dôvod, je irelevantné, či bolo toto plnenie dobrovoľné alebo vynútené. Okolnosť, či k plneniu došlo dobrovoľne alebo na základe exekučného konania, nie je podstatná.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Jadrom sťažnosti je posudzovanie otázky, či nárok na náhradu škody voči štátu spôsobenej nezákonným rozhodnutím vzniká až po tom, ako sa neúspešne uplatnil nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto sa na základe plnenia z nezákonného rozhodnutia obohatil, alebo či ide o konkurenciu dvoch nárokov, pričom je na slobodnej vôli oprávneného, či bude požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia alebo náhradu škody.

Podľa názoru ústavného súdu závery krajského súdu sú dostatočné a presvedčivé. V žiadnom prípade ich nemožno považovať za arbitrárne či za zjavne neodôvodnené. Samotná skutočnosť, že sa sťažovateľ s týmito závermi nestotožňuje, nezakladá porušenie označených článkov ústavy a dohovoru.

Treba súhlasiť s krajským súdom aj v tom, že pre právne posúdenie podstaty veci nie je rozhodujúce, či škoda vznikla tak, že poškodený plnil dobrovoľne na základe súdneho rozhodnutia, alebo išlo o exekučne vynútené plnenie.

Napokon treba uviesť, že ústavný súd nevidí dôvod odchyliť sa od zásadných záverov, ku ktorým dospel vo svojom uznesení č. k. III. ÚS 361/09-24 z 26. novembra 2009.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. januára 2013